Chorea o słowie i sztucznej inteligencji

Międzynarodowy Festiwal Teatralny Retroperspektywy, nagrodzony przez łódzkich recenzentów w 2017 roku Złotą Maską za najlepsze wydarzenie teatralne na scenie off, odbędzie się w tym roku podczas dwóch weekendów w sierpniu (24-26.08) i wrześniu (1-2.09). Jak wygląda program? Niezwykle interesująco: Paweł Passini, Mariusz Bonaszewski, Paweł Janyst i D'Roots Brothers, czyli neTTheatre w jubileuszowym koncercie. Master class z mistrzyniami słowa: Mają Komorowską i Ireną Jun. Do tego uznane spektakle i wydarzenia muzyczne z Portugalii, Izraela czy Grecji, opowieść o człowieku w zderzeniu z cyberświatem w premierowym dramacie w reżyserii Tomasza Rodowicza oraz… sekretne życie społeczne pszczół. Organizowane co dwa lata Retroperspektywy to miejsce konfrontacji artystycznych teatru niezależnego oraz mainstreamowego, platforma spotkań, warsztatów i dyskusji.

Definiując człowieka

Tegoroczna edycja festiwalu przebiegnie pod hasłem Teatr między Słowami. Będzie to domknięcie tematycznego tryptyku. Poprzednie dwie edycji oganizowanego co dwa lata festiwalu poświęcone były muzyce i ruchowi (z kolei co dwa lata festiwal zmienia nazwę na Perspektywy i poświęcony jest zjawiskom najnowszym w teatrze).

– *Jako jedyny festiwal w Polsce odrzucamy podziały na gatunki i nurty. Nie różnicujemy artystów na zawodowców i amatorów. Prezentujemy zjawiska teatralne, definiując kulturową tożsamość współczesnego człowieka* – mówi Tomasz Rodowicz, reżyser, aktor, dyrektor Teatru Chorea i dyrektor artystyczny festiwalu. – *Program tegoroczny skonstruowaliśmy tak, by pokazać najbardziej skrajne i różnorodne sposoby użycia SŁOWA w teatrze współczesnym. Zobaczymy więc spektakle, które wyznaczają nowe myślenie o teatrze, zacierają różnice między koncertem i misterium, widowiskiem i rytuałem. Wcielają słowo w ciało, a aktora w pieśń i ruch. Dzisiaj – w czasach wielkich napięć i zagrożeń – każda edycja Festiwalu Retroperspektywy konsekwentnie prezentuje znakomite dokonania światowego teatru, muzyki i tańca, które niosą olbrzymi ładunek humanizmu i wiary w człowieka – czyli tego, co jest teraz niezbędne by zgasić niebezpiecznie tlący się lont.*

Przed widzami dwa weekendy przeglądów spektakli i wydarzeń muzycznych. Na sobotnie i niedzielne przedpołudnia zaplanowano warsztaty i master class, a po przedstawieniach rozmowy z twórcami. Odbędzie się m.in.poetyckie spotkanie z jedną z najwybitniejszych polskich aktorek – Mają Komorowską, podczas którego poezja wielkich polskich mistrzów słowa jak Herbert, Miłosz, Pawlikowska-Jasnorzewska stanie się dla artystki narzędziem do tworzenia żywej relacji z widzem.

Szekspir, lalka, kosmos

W głośnym monodramie "Matka Makryna", na podstawie powieści Jacka Dehnela, zobaczymy z kolei Irenę Jun, uznawaną za jedną z najlepszych wykonawczyń ról Beckettowskich na świecie. Tym razem wystąpi w monologu przeoryszy klasztoru bazylianek w Rzymie, która w latach 40. XIX wieku stała się obiektem fascynacji i uwielbienia polskiej emigracji i europejskiej prasy. Tajemnicza kobieta sięgnęła szczytów władzy, zarówno świeckiej, jak i kościelnej.

Retroperspektywy dają możliwość prześledzenia zjawisk we współczesnym teatrze na świecie, stąd obecność zagranicznych gości. Wśród nich wielokrotnie nagradzana grupa tancerzy z Portugali – Vortice Dance Company. Jej widowisko taneczne "Home 2.0"., w którym wizualizacje w pełni współgrają z tancerzami, mówi o kulturze i wartościach poprzez opowieść o psychospołecznej

adaptacji astronautów, żyjących w odizolowanym środowisku statku kosmicznego, tworzącego swoisty dom w kosmosie.

Zobaczymy też przedstawienie "Lear The Bastard's Story" (Lear. Puppets and People) izraelskiej grupy Malenki Theatre. Podtytuł spektaklu traktować można i dosłownie i w przenośni, bo grupa wykorzystuje na scenie laki teatralne i marionetki. W warstwie dramaturgicznej ta trawestacja na temat dzieła Wiliama Szekspira skupia się na bezwzględnej i niepohamowanej walce o dziedzictwo.

Z kolei spektakl "ACESTICA – Nikos Kazantzakis: Śpiewy z Krety" greckiego Omma Studio Theater, nazywany przez twórców „opusem", przyjmie formę teatralnego rytuału, czerpiącego siłę z ludzkiego głosu, będzie formą badania związków między teatrem i obrzędem. Sam tekst, "AESCETIC: Salvatores Dei", to seria duchowych ćwiczeń napisana przez uznanego na całym świecie greckiego autora Nikosa Kazantzakisa, pochodzącego z Heraklionu na Krecie.

Słowo z muzyką, głos ginących

W festiwalowym programie znalazł się też koncert "Pokój jej cieniom" tria wokalnego Trzy Dni Później. Utwory pochodzą z trzeciego albumu grupy i stanowią zbiór własnych oraz zebranych impresji muzycznych. Słowa i melodie ukazują wielokulturowość Dolnego Śląska, z którego pochodzą wokalistki. Artystki opisują go jako tygiel wydarzeń historycznych i społecznych, widziany oczami kobiet na przestrzeni kilku wieków. Obok rodzinnych wspomnień, pojawiają się te, oparte na twórczości Anny Louise Karsch czy Ester Golan.

Do osobistych doświadczeń odwołuje się też Aurora Lubos w swoim performensie "Welcome/Witajcie". Niezależna artystka związana z gdańską i brytyjską sceną tańca współczesnego ma na koncie kilka mocnych, autorskich spektakli solowych. Działanie, które zaprezentuje w Łodzi to jej komentarz w sprawie imigrantów ginących na morzu, próba przeniesienia odległych obrazów w naszą rzeczywistość, polską, namacalną, wzbudzenia empatii w oglądających, niereagujących, obserwatorach.

Co zrobi nam maszyna?

Retrospektywy to również spektakle Teatru Chorea. Pierwsza z nich to premierowa "2.0.4.5. Miniopera metafizyczna" w reżyserii Tomasza Rodowicza. Rok 2045 jest określany przez naukowców jako data, w której człowie osiągnie nieśmiertelność. Spektakl ma być głosem w dyskusji o kondycji duchowej współczesnego człowieka i zagrożeń związanych z cyberświatem. Na ile prace nad sztuczną inteligencją i najnowszymi narzędziami do zabijania, stanowią rzeczywiste zagrożenie dla gatunku ludzkiego?

– *Ta nieśmiertelność możliwa będzie dzięki technologii. To ona umożliwi wymianę elementów naszego "zużywającego się" ciała. Nadal oczywiście będzie można człowieka uśmiercić w wyniku określonych działań, ale krok ku rozprawieniu się z naszą skończonością zostanie uczyniony. Oczywiście nie będzie to nieśmiertelność dla wszystkich* – mówi Tomasz Rodowicz. – *Nas interesuje jednak to, jak sytuacja ta wpłynie na nasza duchowość, na nasze człowieczeństwo: co będzie ostatecznie o nim decydować. Czy człowiek jest na to gotów lub gotów będzie? Moim zdaniem, takich czynników stanowiących o człowieczeństwie będzie kilka. Wraz z rozwojem technologii, która pozwala gromadzić i przechowywać dane, to tylko człowiek będzie mógł nie pamiętać. Jak powiedział też jeden z czeskich filozofów, ludzkie jest to, co pozwala opanować to, co nieludzkie.*

Druga z propozycji Teatru Chorea to "Rój. Sekretne życie społeczne" w inscenizacji Janusza Adama Biedrzyckiego, historia o rolach społecznych, rodzinnych więziach, religijnym podporządkowaniu i

miłosnej manipulacji, która stanowić ma źródło pogłębionej wiedzy o analogiach między światem ludzkim i światem pszczół. Po raz kolejny Teatr Chorea do współpracy zaprosił osoby niewidome i słabowidzące.

Poważnie dla młodych

Organizatorzy festiwalu nie zapominają o najmłodszych widzach. Dla widzów od piątego roku życia mają widowisko "Bracia polarnej zorzy", oparte na mało znanych baśniach i legendach krajów nadbałtyckich. Spektakl jest dziełem Teatru Figur Kraków – jeden z najbardziej znanych teatrów cieni w Polsce.

Na finał festiwalu muzyka słów oraz słowa wydobyte z muzyki w ramach koncertu neTTheatre. Jego program z okazji dziesięciolecia formacji łączy fragmenty najgłośniejszych spektakli "Kukła". "Księga Blasku", "Znak Jonasza", "Bieguny", "HIDEOUT/Kryjówka" czy "Hindełe. Siostra sztukmistrza". Na scenie wybitni twórcy: Mariusz Bonaszewski, Paweł Passini, Paweł Janyst, Beata Passini, D'Roots Brothers, Daniel Mońśki. Całość w efektownej oprawie wizualizacji Marii Porzyc.

Festiwalowy program dopełniają master class przygotowane przez festiwalowych gości: Słowo na scenie, niewykorzystany potencjał (Maja Komorowska), Słowo pisane a słowo mówione (Irena Jun), Słowo przemienione w gest sceniczny (Cláudia Martins and Rafael Carriço).

Będą też warsztaty dla najmłodszych odbiorców w wieku 0-6 lat. Zajęcia umuzykalniające wg teorii E.E. Gordona poprowadzi Natalia Wicher. Będą się one składać w dużej mierze ze śpiewanek zróżnicowanych tonalnie i rytmicznie oraz rytmiczanek w typowych i nietypowych metrach.

Wszystkie festiwalowe wydarzenia odbędą się w Fabryce Sztuki w Łodzi. Karnety i bilety na poszczególne z nich będzie można kupić od 1 sierpnia w biurze Teatru Chorea – organizatora – lub zarezerwować poprzez formularz na stronie www.retroperspektywy.com.

Jak informują organizatorzy Retroperspektyw, festiwal odbywa się głównie dzięki finansowemu zaangażowaniu Wydziału Kultury UMŁ - w tym roku festiwal nie dostał bowiem wsparcia ministerstwa kultury (trwają jednak rozmowy ze sponsorami i instytucjami, które mogą jeszcze wesprzeć wydarzenie m.in. w formie grantów).